

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา ที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) Needs Assessment for the Development of Sustainable Quality Stand Alone Primary Schools (Stand Alone)

นิศากร นามสนธิ¹, สุนทรี วรรณไพเราะ², รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ³ และ ศิลป์ชัย สุวรรณมณี⁴
Nisakorn Namson¹, Suntaree Wannapairo², Rungchatchadaporn Vehachart³ and
Sinchai Suwanmanee⁴

Received: 28 March 2026; Revised: 09 May 2026; Accepted: 09 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) และ 2) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียนและครูวิชาการจากโรงเรียนประถมศึกษา Stand Alone ใน 6 ภูมิภาค จำนวน 130 คน แบ่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน 65 คน และครูวิชาการ 65 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index: PNImodified)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา Stand Alone โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพการดำเนินงานในปัจจุบันกับระดับการพัฒนาที่คาดหวัง 2) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นพบว่า ด้านที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรกคือ การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รองลงมาคือ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการ, การเพิ่มประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา และ การสร้างเอกลักษณ์การพัฒนากลุ่มโรงเรียน Stand Alone ส่วนการสร้างโอกาสและความเสมอภาค และ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการ

¹ หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย; Doctor of Education, Educational Administration, Faculty of Education, Thaksin University

^{2 3 4} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ; Educational Administration, Faculty of Education, Thaksin University

Corresponding Author, E-mail: nisakorn1617@gmail.com

เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่า $PNImodified=0.28$ เท่ากัน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาโรงเรียน Stand Alone ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียนและศักยภาพของครูเป็นลำดับแรก ควบคู่กับการเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และการพัฒนาอัตลักษณ์ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น; โรงเรียนประถมศึกษา Stand Alone; การบริหารการศึกษา

Abstract

This study aimed to: (1) examine the current and desirable conditions for the development of Stand Alone primary schools capable of sustaining educational quality, and (2) analyze the priority needs for their development. A mixed-methods research design was employed. The sample consisted of 130 participants from Stand Alone primary schools across six regions of Thailand, including 65 school directors and 65 academic teachers. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table. The research instrument was a questionnaire covering the current conditions, desirable conditions, and suggested development approaches. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNImodified).

The findings revealed that: (1) the overall current condition of Stand Alone primary school development was at a moderate level, whereas the overall desirable condition was at the highest level, indicating a clear gap between existing practices and expected development; and (2) the highest-priority development need was the promotion and development of learner quality, followed by the development of teachers and educational personnel, enhancement of efficiency and participation in educational management, and the development of a distinctive identity for Stand Alone schools. The creation of educational opportunities and equity, together with curriculum development and learner-centered instruction, shared the same PNImodified value of 0.28. The findings indicate that the development of Stand Alone schools should prioritize learner quality and teacher capacity, while concurrently strengthening management efficiency, stakeholder participation, and school identity in ways that are responsive to local contexts and support sustainable development.

Keywords: Needs Assessment; Stand Alone Primary Schools; Educational Administration

บทนำ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อขับเคลื่อนประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิกฤตประชากร ที่ส่งผลให้จำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจึงเป็นประเด็นท้าทายสำคัญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) จึงได้กำหนดนโยบายการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา ที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ หรือ "โรงเรียน Stand Alone" ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ไม่สามารถควบรวมกับโรงเรียนอื่นได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะทางหรือสภาพทางภูมิศาสตร์ โรงเรียนกลุ่มนี้ จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง มีทรัพยากรที่เพียงพอ และมีระบบบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีมาตรฐานและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

โรงเรียนคุณภาพแบบ Stand Alone คือ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร พื้นที่สูง บนเกาะ หรือการคมนาคมไม่สะดวก ทำให้นักเรียนไม่สามารถไปเรียนรวมกับโรงเรียนอื่นได้ ซึ่งสามารถแบ่งตามบริบทของพื้นที่ ตามเกณฑ์การคัดกรองของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดังต่อไปนี้ 1. โรงเรียนพื้นที่ภูเขาสูงในถิ่นทุรกันดาร ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เนินเขา ภูเขา เทือกเขาที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 500 เมตรขึ้นไป โดยโรงเรียนตั้งอยู่ในจังหวัด 1) เชียงใหม่ 2) เชียงราย 3) แม่ฮ่องสอน 4) พะเยา 5) ลำพูน 6) แพร่ 7) น่าน 8) ลำปาง 9) ตาก 10) เพชรบูรณ์ 11) พิษณุโลก 12) เลย 13) สุโขทัย 14) กำแพงเพชร 15) กาญจนบุรี 16) อุทัยธานี 17) สุพรรณบุรี 18) ราชบุรี 19) ประจวบคีรีขันธ์ 20) เพชรบุรี 21) อุดรดิตถ์ และ 22) นครสวรรค์ 2. โรงเรียนพื้นที่เกาะ สภาพพื้นที่มีน้ำล้อมรอบ มีลักษณะตัดขาดจากแผ่นดินใหญ่ สภาพการเดินทางต้องใช้การเดินทางโดยเรือหรือพาหนะทางน้ำในการเดินทาง โดยโรงเรียนตั้งอยู่ในจังหวัด ดังต่อไปนี้ 1) ภูเก็ต 2) พังงา 3) กระบี่ 4) สุราษฎร์ธานี 5) ตรัง 6) สตูล 7) ระนอง 8) จันทบุรี 9) ตราด และ 10) ชลบุรี 3. โรงเรียนชายขอบ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดตั้งขึ้น กระจายอยู่ในชุมชนขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกลความเจริญตามบริเวณพรมแดนของประเทศไทย ลักษณะการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเหล่านี้ มีความยุ่งยากลำบากกว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ปกติ หากสภาพปัจจุบันของการพัฒนาโรงเรียน ยังไม่สามารถยกระดับไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อโอกาสเรียนรู้ของผู้เรียน และขีดความสามารถในการแข่งขันของท้องถิ่น ปัญหาเชิงพื้นที่เหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละภูมิภาค

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อเป็นกลไกในการระบุลำดับความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียน

ประณตศึกษากลุ่ม Stand Alone การวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับผู้บริหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากร และวางแผนเชิงกลยุทธ์ได้อย่างตรงจุด เพื่อจะนำไปสู่การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา การวิจัยครั้งนี้ จึงกำหนดคำถามวิจัยไว้ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาโรงเรียนประณตศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) เป็นอย่างไร 2) สิ่งที่มีความต้องการจำเป็นลำดับแรก ในการพัฒนาโรงเรียนประณตศึกษา ที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) คือด้านใดบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาโรงเรียนประณตศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนประณตศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed – Methods Research) มีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้อำนวยการและครูวิชาการโรงเรียนประณตศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) 6 ภูมิภาค ตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วันที่ 25 กรกฎาคม 2565 จำนวน 80 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 160 คน

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้อำนวยการและครูวิชาการโรงเรียนประณตศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) 6 ภูมิภาค ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 65 คน และครูวิชาการ จำนวน 65 คน รวมทั้งสิ้น 130 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ตารางสุ่มของ Krejcie & Morgan จำนวน 6 ภูมิภาค เฉลี่ยร้อยละ 81.25 ต่อภูมิภาค

2. ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโรงเรียนประณตศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จาก รัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ ระเบียบ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวคิด งานวิจัยจากนักวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ ได้แนวทางในการพัฒนา จำนวน 6 ด้าน คือ 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) การสร้างโอกาสและความเสมอภาค 3) การพัฒนาหลักสูตรและ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 5) การเพิ่มประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา และ 6) การสร้างเอกลักษณ์ การพัฒนากลุ่มโรงเรียน Stand Alone

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และสอบถามปลายเปิดด้านแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อขอความอนุเคราะห์ ให้ออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) จำนวน 130 คน

4.2 ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยัง กลุ่มตัวอย่างด้วยระบบ AMSS++ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระบบไลน์ และไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 130 ฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดังนี้ ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสถิติแจกแจงความถี่ และ ร้อยละ สรุปในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพสภาพปัจจุบัน และ สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบคำบรรยาย ผู้วิจัยนำค่าที่ได้มาแปลความหมายตาม ช่วงคะแนนของ บุญชม ศรีสะอาด ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธี Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ และ จัดลำดับความสำคัญตามความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา ที่สามารถดำรง อยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาโรงเรียน ประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดัง ตารางที่ 1 ดังนี้

แนวทางการพัฒนา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.32	0.45	ปานกลาง	4.57	0.58	มากที่สุด
2. การสร้างโอกาสและความเสมอภาค	3.58	0.49	มาก	4.60	0.57	มากที่สุด
3. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.63	0.49	มาก	4.65	0.61	มากที่สุด
4. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	3.57	0.50	มาก	4.40	0.67	มาก
5. การเพิ่มประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา	3.43	0.62	ปานกลาง	4.60	0.59	มากที่สุด
6. การสร้างเอกลักษณ์การพัฒนากลุ่มโรงเรียน Stand Alone	3.45	0.55	ปานกลาง	4.64	0.58	มากที่สุด
รวม	3.50	0.51	ปานกลาง	4.57	0.60	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.50$, $S.D.=0.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแนวทางการพัฒนาที่อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 แนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X}=3.63$, $S.D.=0.49$) 2) การสร้างโอกาสและความเสมอภาค ($\bar{X}=3.58$, $S.D.=0.49$) และ 3) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ($\bar{X}=3.57$, $S.D.=0.50$) แนวทางการพัฒนาที่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 แนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) การสร้างเอกลักษณ์การพัฒนากลุ่มโรงเรียน Stand Alone ($\bar{X}=3.45$, $S.D.=0.55$) 2) การเพิ่มประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษา ($\bar{X}=3.43$, $S.D.=0.62$) และ 3) การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ($\bar{X}=3.32$, $S.D.=0.45$)

สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, $S.D.=0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แนวทางการพัฒนาที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X}=4.65$, $S.D.=0.61$) 2) การสร้างเอกลักษณ์การพัฒนากลุ่มโรงเรียน Stand Alone ($\bar{X}=4.64$, $S.D.=0.58$) 3) การเพิ่มประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษา ($\bar{X}=4.60$, $S.D.=0.59$) 4) การสร้างโอกาสและความเสมอภาค ($\bar{X}=4.60$, $S.D.=0.57$) 5) การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ($\bar{X}=4.57$, $S.D.=0.58$) ส่วนแนวทางการพัฒนาที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ($\bar{X}=4.40$, $S.D.=0.67$)

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังตารางที่ 2 ดังนี้

แนวทางการพัฒนา	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น (PNI)	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.32	0.45	4.57	0.58	0.38	1
2. การสร้างโอกาสและความเสมอภาค	3.58	0.49	4.60	0.57	0.28	4
3. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.63	0.49	4.65	0.61	0.28	4
4. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	3.57	0.50	4.40	0.67	0.36	2
5. การเพิ่มประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา	3.43	0.62	4.60	0.59	0.34	3
6. การสร้างเอกลักษณ์การพัฒนามูลุมโรงเรียน Stand Alone	3.45	0.55	4.64	0.58	0.34	3
รวม	3.50	0.51	4.57	0.60	0.33	-

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI) ได้สามารถจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ 1) การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีดัชนี $PNI_{modified}=0.38$ 2) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีดัชนี $PNI_{modified}=0.36$ 3) การเพิ่มประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา และ การสร้างเอกลักษณ์การพัฒนามูลุมโรงเรียน Stand Alone มีดัชนี $PNI_{modified}=0.34$ 4) การสร้างโอกาสและความเสมอภาค และการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีดัชนี $PNI_{modified}=0.28$

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) สามารถนำมาอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา ที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

($\bar{X}=3.50$) เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร์ หรือบนเกาะ ซึ่งไม่สามารถควบรวมกับโรงเรียนอื่นได้ โรงเรียนเหล่านี้ กำลังเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา ที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลายด้าน เพื่อให้สภาพปัจจุบันของโรงเรียนเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด กระทรวง ศึกษาธิการ (2568) ได้กำหนดนโยบายที่สำคัญต่อโรงเรียน Stand Alone ในปีงบประมาณ 2568 มุ่งเน้นไปที่การ “สร้างคุณภาพในพื้นที่เดิม” แทนการใช้เกณฑ์การควบรวมเหมือนโรงเรียนขนาดเล็กทั่วไป นโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้องมีดังนี้ นโยบาย “เรียนดี มีความสุขและโรงเรียนคุณภาพ” ด้านประสิทธิภาพ มีเป้าหมายพัฒนาโรงเรียนที่ห่างไกล ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และมีคุณภาพเป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา 2561-2565 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ได้ให้การสนับสนุนแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้แก่เด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลต้องได้รับคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกับเด็กในเมือง นโยบายดังกล่าว เป็นการพัฒนาให้โรงเรียน Stand Alone มีสภาพปัจจุบันที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทิน แก้วพนา (2563) ทิศทางการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 คือ 1) ด้านการบริหารทั่วไป นโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กของรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย และขาดความต่อเนื่อง การดำเนินงานมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ บุคลากร และกฎหมายระเบียบแนวปฏิบัติ สภาพภูมิศาสตร์ โรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในชุมชนเมือง ชนบท และพื้นที่ภูเขาสูงห่างไกลและกันดาร ชุมชนไม่เห็นด้วยกับการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก อัตราการเกิดของประชากรลดลง ค่านิยมของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนยอดนิยม ส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนลดลง 2) ด้านการบริหารงานบุคคล เปลี่ยนผู้บริหารบ่อย และขาดแคลนครู ครูสอนไม่ครบชั้นตามกลุ่มสาระวิชา และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการเงินและพัสดุ 3) ด้านการบริหารงานวิชาการ ครูส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการบริหารงบประมาณและการเงิน งบประมาณไม่เพียงพอ การจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุน จัดโดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ รวมถึงการระดมทรัพยากรจากชุมชนหรือผู้ปกครองมีข้อจำกัด 5) ด้านการมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นผู้นำทางวิชาการ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้ประสานงานทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานสร้างความรักสามัคคีกับทีมงาน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ 6) ปัจจัยการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า นโยบายการจัดการศึกษาระดับจังหวัด ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาตระหนักร่วมกัน มีความเสียสละ อุทิศตน และมุ่งมั่นในการพัฒนา ทำงานแบบมีส่วนร่วมและในลักษณะเครือข่าย

สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความคาดหวังของโรงเรียน Stand Alone คือ การเป็นโรงเรียนคุณภาพที่พึ่งพาตนเองได้

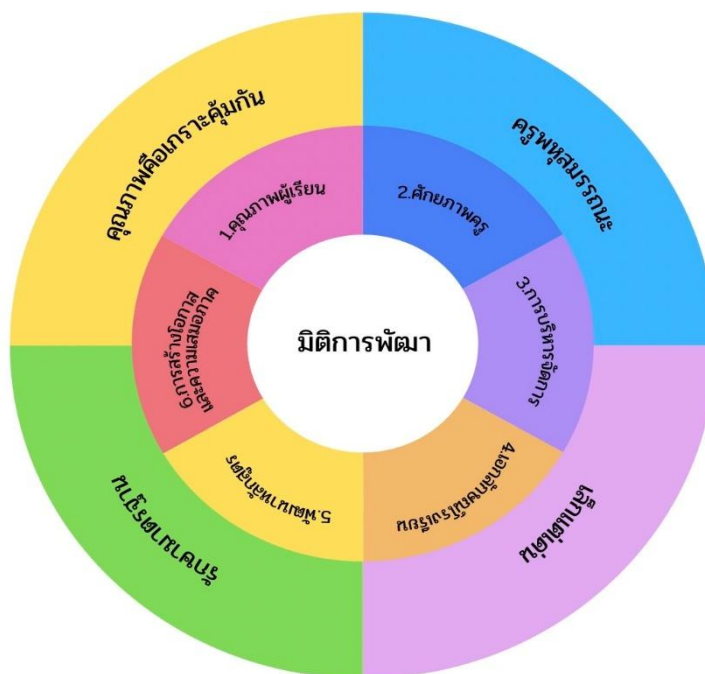
ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้วางจุดหมายสำคัญไว้ 8 ด้านหลัก เพื่อให้โรงเรียนกลุ่มนี้ดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีคุณภาพเท่าเทียมกับโรงเรียนในเมือง ดังนี้ สภาพด้านการบริหารจัดการ (ครูครบชั้นและตรงสายงาน งบประมาณเพียงพอ ระบบประกันคุณภาพเข้มแข็ง) สภาพด้านการจัดการเรียนรู้ (หลักสูตรฐานสมรรถนะ นวัตกรรมการสอนแบบคละชั้น การเรียนรู้ผ่านบริบทชุมชน) สภาพด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี (ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล บรรยากาศในโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้) สภาพด้านความสัมพันธ์กับชุมชน (โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ลดความเหลื่อมล้ำ) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทิน แก้วพนา (2563) พบว่า ทิศทางการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วยกลยุทธ์ 1) พัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น 2) สร้างโอกาส ความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ 4) ส่งเสริมการนำสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา 5) เสริมสร้าง และพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะสำคัญ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 6) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก 7) การปรับปรุง ซ่อมแซม ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง 8) ส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 9) เสริมสร้างภาวะผู้นำแก่ผู้บริหารสถานศึกษาและพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษา 10) ปรับปรุงระเบียบหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก และ 11) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรและหาผู้สนับสนุนที่มีศักยภาพ

2. การวิเคราะห์ห้ความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์ด้วยเทคนิค PNI^{modified} พบว่าการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีค่าดัชนีสูงสุด (PNI= 0.38) ตามด้วย การพัฒนาครูและบุคลากร (PNI=0.36) แม้ด้านการพัฒนาครูจะมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก แต่เนื่องจากความพึงประสงค์มีสูง ทำให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นยังคงอยู่ในระดับสูง สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่า ในมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคุณภาพผู้เรียน คือ เป้าหมายสูงสุด และครู คือ กลไกหลัก ที่ต้องเร่งพัฒนาเพื่อชดเชยข้อจำกัดด้านกายภาพของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2556) ที่ระบุว่ายกระดับคุณภาพการศึกษา ต้องมุ่งเน้นไปที่การปรับบทบาทครูและการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ มากกว่าการมุ่งเน้นเพียงด้านกายภาพ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเอกลักษณ์ (PNI=0.34) สะท้อนถึงทิศทางการอยู่รอดของโรงเรียน Stand Alone ผลการวิจัยชี้ว่า การบริหารจัดการแบบรวมพลัง ระหว่างชุมชนและภาคีเครือข่าย เป็นความต้องการจำเป็นที่สำคัญลำดับกลาง เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและบุคลากร การสร้างเอกลักษณ์จะช่วยเปลี่ยนจุดอ่อนของขนาดเล็ก ให้กลายเป็นจุดแข็งในเชิงการแข่งขันและการดำรงอยู่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2016) เกี่ยวกับ The New Meaning of Educational Change ที่เห็นว่าโรงเรียนจะสำเร็จได้ต้องสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายของโรงเรียนกับความคาดหวังของชุมชน ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาค

และการพัฒนาหลักสูตร มีดัชนีเท่ากันที่ $PNI=0.28$ ซึ่งอยู่ในลำดับสุดท้าย สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับมาก แสดงว่าโรงเรียนกลุ่ม Stand Alone มีความเข้มแข็งในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและการให้โอกาสทางการศึกษาให้เด็กในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม ความต้องการจำเป็นที่ยังมีค่าเป็นบวกสะท้อนว่าต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ สอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวานิช (2562) ที่อธิบายว่าประเด็นที่มีค่า PNI ต่ำสุด ไม่ได้หมายความว่าไม่สำคัญ แต่หมายความว่าองค์กรมีความสามารถในการจัดการด้านนั้นได้ดีเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ จึงมีลำดับความเร่งด่วนน้อยกว่า

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ดังภาพที่ 1

ภาพ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาโรงเรียน Stand Alone ได้ 6 แนวทาง คือ 1) คุณภาพผู้เรียน 2) ศักยภาพครู 3) การบริหารจัดการ 4) เอกลักษณ์ของโรงเรียน 5) พัฒนาหลักสูตร และ 6) การสร้างโอกาสและความเสมอภาค สามารถนำมาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน Stand Alone โดยจัดทำแผนพัฒนา/โครงการ ดังต่อไปนี้ 1. คุณภาพคือ เกราะคุ้มกัน: ต้องพัฒนาทักษะผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถที่ตอบโจทย์อนาคตเพื่อให้ผู้ปกครองไว้วางใจไม่ย้ายเด็กออก 2. ครูพหุสมรรถนะ: ครู 1 คนต้องมีทักษะหลากหลาย (Multi-skill) และใช้

เทคโนโลยีทดแทนการขาดแคลนครูเฉพาะทางสำหรับโรงเรียน Stand Alone 3. เล็กแต่เด่น: การสร้างเอกลักษณ์ให้โรงเรียนมีจุดขายเฉพาะตัว และใช้ชุมชนเป็นฐานทรัพยากร 4. รักษามาตรฐาน: โรงเรียน Stand Alone มีคุณภาพที่แข็งแกร่งอยู่แล้ว แต่ต้องเน้นการปรับใช้ให้ยืดหยุ่นตามบริบทพื้นที่

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อสรุปดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ พบว่ามี ช่องว่างการพัฒนาที่มีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป็นประเด็นที่สภาพปัจจุบันมีคะแนนน้อยที่สุดแต่มีความพึงประสงค์มากที่สุด ส่งผลให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น อยู่เป็นอันดับหนึ่ง (PNI=0.38)

2. จากการวิจัยค้นพบว่า การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาของโรงเรียน Stand Alone ไม่ได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางกายภาพเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) คุณภาพผู้เรียนเชิงประจักษ์: ความสามารถที่จับต้องได้ของเด็กในพื้นที่ 2) สมรรถนะครูยุคใหม่: การพัฒนาครูให้เป็นครุมืออาชีพ สามารถจัดการสอนแบบคละชั้นได้ 3) พลังเครือข่าย: การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อทดแทนทรัพยากรที่ขาดหาย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรจัดทำแผนกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ให้เป็นรูปธรรมนำไปสู่การปฏิบัติจริง

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรนิเทศ กำกับ ติดตามการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.3 โรงเรียนควรจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาโรงเรียน Stand Alone ที่ระบุเอกลักษณ์และเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนให้ชัดเจน เพื่อสร้างแนวปฏิบัติร่วมกันในกลุ่มโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการวิจัยไปใช้จริงกับโรงเรียนประถมศึกษา ที่สามารถดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) พร้อมทั้งมีการประเมินผล เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะกับบริบทของโรงเรียน

2.2. ควรมีการวิจัยในแต่ละแนวทางการพัฒนา เพื่อให้เกิดนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ทั้ง 6 แนวทางการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2556). *การปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตของไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *รายงานการศึกษาวิจัยแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลและโรงเรียน Stand Alone*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566ก). *แนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณภาพ (Stand-alone)*. ไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566ข). *แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ดำรงอยู่ได้เพียงโรงเรียนในพื้นที่ (Stand Alone) อย่างมีคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับมิติด้านการศึกษา*. สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุทิน แก้วพนา. (2563). *ทิศทางการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Fullan, M. (2016). *The New Meaning of Educational Change*. 5th ed. Teachers College Press.
- Fullan, M. (2020). *The New Meaning of Educational Change*. 6th ed. Teachers College Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.